

5JCRC

Cinquenes Jornades Catalanes de Revistes Científiques

Barcelona, 24 i 25 de maig de 2012

Sala Prat de la Riba, Institut d'Estudis Catalans

Institut
d'Estudis
Catalans

Cinquenes Jornades Catalanes de Revistes Científiques (5JCRC)

Coordinació: Ricard Guerrero i Salvador Alegret

Organització: Nicole Skinner

Programa

Dijous, 24 de maig de 2012

09:00–09:30	Inauguració de les 5JCRC SALVADOR GINER President de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) <i>Primera sessió</i> Moderador: SALVADOR ALEGRET
09:30–10:15	«Revistes nacionals en un context internacional. La selecció natural en la difusió de la ciència» JOANDOMÈNEC ROS Vicepresident primer de l'Institut d'Estudis Catalans Departament d'Ecologia, Universitat de Barcelona
10:15–11:00	«Què entenem per <i>obert</i> quan parlem d'accés obert?» IGNASI LABASTIDA Oficina de Difusió del Coneixement, Centre de Recursos per a l'Aprenentatge i la Investigació (CRAI), Universitat de Barcelona
11:00–11:30	<i>Pausa</i>
11:30–12:15	«Models de negoci de les editorials de revistes científiques» ANNA VILLARROYA Departament d'Economia Pública, Economia Política i Economia Espanyola, Universitat de Barcelona
12:15–13:00	«Apoyo a las revistas científicas en el entorno de la gestión de la información científica de FECYT» IZASKUN LACUNZA Fundación Española para la Ciencia y la Tecnología (FECYT), Madrid
13:00–15:00	<i>Pausa</i>

5es JORNADES CATALANES DE REVISTES CIENTÍFIQUES (5JCRC)

Barcelona, 24 i 25 de maig de 2012

Sala Prat de la Riba, IEC

jcrc.espais.iec.cat

Institut
d'Estudis
Catalans

Segona sessió

Moderador: CARLES PONT

- 15:00–15:45   **«Google Scholar: una forma más sencilla de encontrar y leer documentación científica»**
LUIS COLLADO
Google Books, Google News i Google Scholar, Espanya i Portugal
- 15:45–16:30   **«Implementacions de futur a les revistes científiques»**
ALEXANDRE LÓPEZ BORRULL
Universitat Oberta de Catalunya, Barcelona
- 16:30–17:00   **Debat**

Divendres, 25 de maig de 2012

Tercera sessió

Moderador: RICARD GUERRERO

- 09:00–09:15   Presentació
- 09:15–10:00   **«Open access, PLoS ONE, and the Rise of the Mega Journal»**
DAMIAN PATTINSON
Executive editor, PLoS One, Londres
- 10:00–10:45   **«Producción, liderazgo y excelencia científica en un mundo en crisis: una aproximación cuantitativa»**
FÉLIX DE MOYA ANEGÓN
Grupo SCImago, Madrid
- 10:45–11:15   *Pausa*
- 11:15–12:00   **«Estratègies periodístiques per a la difusió de la ciència: de l'article científic al divulgatiu»**
MARTÍ DOMÍNGUEZ
Director, revista *Mètode*. Universitat de València
- 12:00–12:45   **«La preservació de les revistes digitals: realitats i reptes pendents»**
MIQUEL TÉRMENS
Departament de Biblioteconomia i Documentació, Universitat de Barcelona
- 12:45–13:30   **Discussió general, conclusions i perspectives**

«Revistes nacionals en un context internacional. La selecció natural en la difusió de la ciència»

JOANDOMÈNEC ROS

Vicepresident primer de l'IEC

Departament d'Ecologia, Universitat de Barcelona (UB)

L'autor ha estat, en moments diferents de la seva vida professional, director, editor o redactor en cap de diverses revistes científiques nacionals. L'experiència obtinguda al llarg de gairebé dues dècades de vida d'aquestes revistes pot ser útil a l'hora de plantejar el present i el futur immediat de les revistes científiques nacionals en un context internacional molt competitiu. Es comentaran les característiques i l'evolució de tres revistes: una del departament universitari, que publicava majoritàriament en anglès i espanyol; una de la Facultat de Ciències, que publica majorment en espanyol, i una d'una societat científica, filial de l'IEC, que publica principalment en català.

JOANDOMÈNEC ROS és catedràtic d'Ecologia a la UB, on ha dirigit el Departament d'Ecologia, i actualment és vicepresident primer de l'Institut d'Estudis Catalans. Especialista en ecologia marina, ha coordinat diferents programes de recerca i estudis ambientals, ha publicat diversos llibres científics i un centenar llarg d'articles en revistes especialitzades, ha dirigit una quinzena de tesis, ha editat diverses revistes científiques i ha traduït un bon nombre de llibres d'ecologia, biologia evolutiva i biologia marina. Ha dirigit el Programa de Ciències del Mar de la Universitat de la Mediterrània (MEDCAMPUS) i el grup consolidat de recerca Ecologia del Zoobentos Marí de la Generalitat de Catalunya i coordina la Càtedra UNESCO de Medi Ambient i Desenvolupament Durable de la UB. És membre de l'Institut d'Estudis Catalans, de la Societat Catalana de Biologia i de la Institució Catalana d'Història Natural, en la qual va ser responsable de publicacions durant quinze anys. Pertany, així mateix, a diverses societats científiques i participa en òrgans consultors de la UB i de l'Administració, com ara el Consell de Protecció de la Natura (del qual, actualment, és el president) i el Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible de Catalunya. Ha estat rector de la Universitat Catalana d'Estiu. És col·laborador de mitjans de difusió sobre temes d'ecologia i medi ambient, i és autor de diversos llibres de divulgació d'aquesta temàtica i de ciència en general.

«Què entenem per *obert* quan parlem d'accés obert?»

IGNASI LABASTIDA

Oficina de Difusió del Coneixement, Centre de Recursos per a l'Aprenentatge i la Investigació (CRAI), Universitat de Barcelona (UB)

Cada cop veiem més iniciatives i projectes amb l'adjectiu *open*. Aquest terme s'ha estès a molts àmbits, però cadascú l'interpreta o l'entén de manera diferent. En el cas de les publicacions o revistes científiques, s'utilitza molt associat a l'accés. Oferir un accés gratuït a la revista s'ha d'entendre com a accés obert? O hi ha altres implicacions que caldria tenir en compte?

IGNASI LABASTIDA és doctor en física per la Universitat de Barcelona. És el responsable de l'Oficina de Difusió del Coneixement del CRAI de la UB i responsable del projecte Creative Commons a Espanya des de l'inici, l'any 2003. És membre del Consell d'Administració de COMMUNIA, l'associació europea per a la defensa del domini públic digital, i membre del Consell de Directors del consorci OpenCourseWare (OCW).

«Models de negoci de les editorials de revistes científiques»

ANNA VILLARROYA

Departament d'Economia Pública, Economia Política i Economia Espanyola, Universitat de Barcelona (UB)

L'objectiu principal d'aquesta conferència és presentar i definir un conjunt de variables que permeti aproximar-nos a l'anàlisi dels models de negoci de les editorials de revistes científiques. Amb especial èmfasi en les editorials que adopten formes d'accés obert als seus continguts en totes o en alguna de les seves revistes, l'estudi que es presenta recull una proposta del terme *model de negoci*, que supera la vella restricció conceptual lligada a l'anàlisi de les fonts de finançament. Aquesta visió més completa de *model de negoci*, que requereix ampliar l'anàlisi de les fonts de finançament a altres components economicofinancers, però també a les dimensions operativa i estratègica de l'editorial, permetrà abordar amb més garanties la interpretació i l'anàlisi dels diferents models de negoci de les editorials de revistes científiques a Espanya.

ANNA VILLARROYA és llicenciada en dret i en economia i és doctora en economia del sector públic per la Universitat de Barcelona. Des del 1993 és professora del Departament d'Economia Pública, Economia Política i Economia Espanyola de la Universitat de Barcelona. Actualment, és professora d'informació i societat al Grau d'Informació i Documentació, i de marc econòmic i estructura dels sectors culturals als màsters oficials en gestió cultural i patrimonial. Ha participat en diversos projectes de recerca finançats pel Consell d'Europa, el Ministeri de Cultura, el Departament de Cultura i el Ministeri de Ciència i Innovació. És membre del grup de recerca del Pla Nacional, «L'accés obert a la producció científica». Des del 2006 és l'autora de l'informe sobre política cultural espanyola inclòs en el *Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe*, un projecte coordinat pel Consell d'Europa i l'European Institute for Comparative Cultural Research (ERICarts). Seguint aquesta mateixa metodologia i per encàrrec del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, ha elaborat des de l'any 2010 diversos informes sobre l'estat de la política cultural a Catalunya. Des de l'abril del 2010 és vicepresidenta de l'European Association of Cultural Researchers (ECURES). És autora de diversos articles, capítols de llibre i publicacions científiques sobre diferents temes relacionats amb l'economia i la política cultural.

«Apoyo a las revistas científicas en el entorno de la gestión de la información científica de FECYT»

IZASKUN LACUNZA

Departament de Gestió de la Informació Científica, Fundació Espanyola de Ciència i Tecnologia (FECYT), Madrid

La FECYT treballa per contribuir a la racionalització de la gestió de la informació científica en el sistema espanyol de ciència i tecnologia. La intervenció presentarà el marc general de treball de la FECYT en aquest sentit, en un moment de convivència del mercat clàssic de la informació científica amb les noves tendències d'accés obert. A més, es presentarà el treball que es realitza des de la FECYT per a estimular la professionalització i internacionalització de les revistes científiques espanyoles. Concretament, es presentaran els resultats i les principals conclusions de la III Avaluació de la Qualitat Editorial i Científica, duta a terme per la FECYT durant el període 2011-2012.

IZASKUN LACUNZA és doctora en ciències químiques per la Universitat Autònoma de Madrid. Des del 2006 treballa a la FECYT en projectes relacionats amb la gestió de la informació científica des de vessants diferents: suport i professionalització de revistes científiques espanyoles, accés obert a la informació científica, i normalització de sistemes d'informació científica (CRIS) per a la utilització del *curriculum vitae* normalitzat (CVN).

«Google Scholar: una forma más sencilla de encontrar y leer documentación científica»

LUIS COLLADO

Google Books, Google News i Google Scholar, Espanya i Portugal, Madrid

Google Scholar és una base de dades multidisciplinària que proporciona una manera senzilla de buscar bibliografia acadèmica. Des d'un sol lloc es poden fer cerques mitjançant moltes disciplines i fonts: articles, tesis, llibres, i resums, d'entre altres, a partir de fonts com editorials acadèmiques, societats professionals, dipòsits en línia, universitats i altres pàgines web. Google Scholar intenta classificar els documents de la mateixa manera com ho fan els investigadors: atorgant un pes al text complet de cada article, al lloc on s'ha publicat, als autors, i a l'assiduitat amb la qual ha estat citat en altres fonts especialitzades. En aquesta conferència s'explicarà amb més detall en què consisteix Google Scholar, els objectius que l'eina pretén cobrir i els usos que se li donen. Així mateix, es farà un repàs dels últims desenvolupaments i les millores que s'introduiran en els propers mesos.

LUIS COLLADO és el director de Google Books, Google News i Google Scholar a Espanya i Portugal. Llicenciat en ciències econòmiques i empresarials per la Universitat Autònoma de Madrid i màster en màrqueting, té més de deu anys d'experiència en el sector financer i de consultoria en màrqueting, i onze desenvolupant diferents feines en el món editorial (Pearson Education i McGraw-Hill Espanya abans d'incorporar-se a Google). El seu principal objectiu a Google és incorporar a Internet la producció de tot tipus de continguts que es realitzen a Espanya amb la finalitat de donar-los la màxima visibilitat en aquest nou mitjà. La seva feina se centra en la col·laboració amb editors, llibreters, bibliotecaris, universitats, entitats, organitzacions i institucions en el suport d'accés a les noves tecnologies i la seva utilització dins els processos de treballs interns i externs.

«Implementacions de futur a les revistes científiques»

ALEXANDRE LÓPEZ BORRULL

Universitat Oberta de Catalunya (UOC), Barcelona

Les revistes, com a sistemes dinàmics, han anat i han d'anar incorporant diversos serveis de valor afegit per continuar tenint el valor que han tingut fins ara. Es descriuran diverses implementacions, innovacions i propostes per a millorar la qualitat de la informació que contenen, i es consideraran eines 2.0, *open data* (dades obertes), *open access* (accés obert) i altres realitats que es mostraran al llarg de la intervenció.

ALEXANDRE LÓPEZ BORRULL és professor agregat d'informació i documentació a la Universitat Oberta de Catalunya (UOC), llicenciat en documentació per la UOC i doctor en ciències químiques per la Universitat Autònoma de Barcelona. Ha investigat els aspectes legals de la informació i les fonts d'informació digitals en ciència i tecnologia. Forma part del grup d'investigació Knowledge and Information Management in Organisations (KIMO) de la UOC.

«Open Access, *PLoS ONE* and the Rise of the Mega Journal»

DAMIAN PATTINSON

Editor executiu de *PLoS ONE*, Londres

El món de la publicació científica està passant per un període de canvi espectacular. Els científics rebutgen cada vegada més els sistemes tradicionals de publicació, en els quals s'atorguen els drets d'autor a les editorials, que després cobren quotes perquè altres puguin accedir a la recerca. En els últims mesos, el debat s'ha traslladat a l'àrea política, amb una sèrie de lleis presentades al Congrés dels Estats Units que tracten d'augmentar o reduir el requisit dels autors a dipositar la seva recerca en llocs d'accés públic. Durant deu anys, la Public Library of Science (Biblioteca Pública de la Ciència, PLoS) ha estat intentant millorar la capacitat dels investigadors d'accedir a la literatura científica. Com a editorial, ha demostrat que el sistema de negoci de l'accés obert és sostenible i és una alternativa viable als models de subscripció. La seva publicació més innovadora, *PLoS ONE*, és ara la revista científica més gran al món, atès que publica més d'un miler d'articles al mes. Com a resultat de la seva grandària, *PLoS ONE* ha estat anomenada «megarevista» i un gran nombre d'editorials estan tractant d'emular el seu èxit. En aquesta conferència s'explicarà com ha evolucionat l'accés obert cap a on és ara, i el paper que *PLoS ONE* ha tingut en aquesta evolució. També es comentaran algunes de les novetats que s'estan introduint a la revista per a mostrar com contribueixen a l'objectiu general d'augmentar l'accés a la recerca científica.

DAMIAN PATTINSON és doctor en neurociència per la University College de Londres, on va estudiar el desenvolupament de les vies sensorials. Va fer la seva estada postdoctoral al Centre de Malalties Relacionades amb l'Edat del Kings College de Londres, i allà va investigar l'ús de vectors lentivirals per al tractament de lesions de la medulla espinal. Àvid lector i escriptor, aviat va passar al món de la comunicació científica, on començà la seva carrera editorial al *British Medical Journal* com a editor científic. Mentre treballava amb els recursos clínics en línia *BMJ Best Practice*, es va sentir fascinat per les possibilitats que oferia el desenvolupament de la web semàntica i la tecnologia mòbil i va ajudar a desenvolupar la primera aplicació del *BMJ* per a iPhone. Des de l'any 2010 forma part de l'equip de la Public Library of Science com a editor executiu de *PLoS ONE*, un projecte que considera com el més emocionant que li ha succeït a la publicació científica des del naixement d'Internet.

«Producción, liderazgo y excelencia científica en un mundo en crisis: una aproximación cuantitativa»

FÉLIX DE MOYA ANEGÓN
Grup SCImago, Madrid

Tot i que encara és aviat perquè es comencin a manifestar en els indicadors bibliomètrics els efectes de la caiguda en la despesa pública i privada en recerca, sí que resulta possible, fins i tot necessari, fer un exercici d'anàlisi prospectiva a partir dels indicadors corresponents als últims anys. Però, per a analitzar les conseqüències reals de la crisi sobre la producció de resultats és necessari descomptar l'efecte que l'alta col·laboració existent té sobre el model de comunicació científica imperant. És necessari que siguem capaços d'identificar el lideratge en aquest embull de col·laboracions que, a vegades, posen més de manifest les habilitats socials dels nostres investigadors que les seves capacitats científiques. Això al mateix temps que separem la producció d'excel·lència de l'enorme massa de documents que, procedents del nostre país, poblen els índexs internacionals. En temps de crisi, l'excel·lència i el lideratge han de ser buscats amb afany si es vol mantenir l'eficiència d'un sistema empobrit.

FÉLIX DE MOYA ANEGÓN és professor d'investigació en el Consell Superior d'Investigacions Científiques i catedràtic de Biblioteconomia i Documentació de la Universitat de Granada. És l'investigador principal del grup SCImago, que duu a terme els projectes de recerca i desenvolupament: l'SCImago Journal & Country Rank i l'SCImago Institutions Rankings (fruit de la firma d'un conveni d'investigació amb Elsevier Scopus) i l'Atlas de la Ciència, un sistema d'informació amb l'objectiu d'assolir una representació gràfica de la recerca científica a Hispanoamèrica per mitjà d'una col·lecció de mapes interactius. Des del 1989 ha estat gestor a la Universitat de Granada, primer a càrrec de la Facultat de Biblioteconomia i Documentació i, posteriorment, com a vicerector de Serveis a la Comunitat Universitària. El desembre del 2007 va acabar el mandat de vicerector de Noves Tecnologies i responsable de la Biblioteca Universitària de la Universitat de Granada, destacada per la seva aposta per les tecnologies en dos vessants: l'accés a la informació electrònica per part dels usuaris i els projectes de digitalització del fons antic i les tesis doctorals. Ha estat vocal del Sistema Andalus de Biblioteques i Centres de Documentació des del 2006, president del Consorci de Biblioteques Universitàries Andalus des del 2001, i membre del Consell de Directores de l'European Foundation for Quality in eLearning (EFQUEL). Ha publicat nombrosos articles en revistes nacionals i internacionals de prestigi, i des de l'octubre del 2007 pertany al comitè editorial de la revista *Scientometrics*. És consultor de Cintel, a Xile; del Consell Nacional de Ciència i Tecnologia (Conacyt), a Mèxic, i de Colciencias, a Colòmbia, i realitza treballs per a la Fundació Espanyola per a la Ciència i la Tecnologia (FECYT), la Fundació Coneixement i Desenvolupament (CyD), la Fundació Cotec, el Banc Mundial, l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmics (OCDE) i altres organitzacions nacionals i internacionals.

«Estratègies periodístiques per a la difusió de la ciència: de l'article científic al divulgatiu»

MARTÍ DOMÍNGUEZ

Director, revista *Mètode*

Departament de Teoria dels Llenguatges i Ciències de la Comunicació, Universitat de València (UV)

A hores d'ara, la divulgació de la ciència és una part més de la feina de molts científics que veuen molt necessària la tasca de comunicar a la societat la seva recerca. No obstant això, existeixen una sèrie de característiques del llenguatge divulgatiu que sovint els científics no dominen, acostumats a la rigidesa esquemàtica de l'article científic. Al llarg d'aquesta conferència, s'exposaran alguns dels errors principals en què incorren els investigadors en el moment de preparar textos divulgatius, i s'explicarà quin és el millor procés que s'ha de seguir a l'hora de preparar articles rigorosos i, al mateix temps, atractius i amens per al públic.

MARTÍ DOMÍNGUEZ és biòleg, escriptor i periodista. Doctor en biologia i professor de periodisme de la Universitat de València, ha alternat la recerca i la docència amb el periodisme i la literatura. Col·labora setmanalment en la revista *El Temps* amb articles sobre ciència i literatura, i als diaris *El País* i *La Vanguardia*. Part dels seus articles han estat aplegats en els reculls *Peiximinuti* (1993) i *Bestiari* (2000). Com a novel·lista, escriu una trilogia sobre la Il·lustració francesa, amb els títols *Les confidències del comte de Buffon* (1997), guardonada amb els premis Crexells, Andròmina i Crítica de la Universitat de València; *El secret de Goethe* (1999), Premi Prudenci Bertrana i Crítica de la Universitat de València, i *El retorn de Voltaire* (2007), Premi Josep Pla. El 2007 va rebre el Premi Nacional de Cultura de Periodisme de la Generalitat de Catalunya per la seva labor com a director de la revista de divulgació científica *Mètode*. És soci de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana.

«La preservació de les revistes digitals: realitats i reptes pendents»

MIQUEL TÉRMENS

Departament de Biblioteconomia i Documentació, Universitat de Barcelona (UB)

La preservació de les revistes científiques digitals és un repte que cal resoldre per a un bon funcionament del sistema de comunicació científica. La preservació de les revistes d'editorials comercials està força resolta gràcies a diverses iniciatives, entre les quals encara cal veure quina serà la més viable a llarg termini. Pel contrari, la producció de les editorials sense ànim de lucre encara no es pot preservar sota uns paràmetres financers, organitzatius i tècnics clars. Al seu costat, la proliferació de dipòsits institucionals d'accés obert està afavorint la visibilitat de determinats tipus d'articles, però no pas necessàriament la seva conservació a llarg termini. Les dificultats per a resoldre aquests problemes comencen per la necessitat de separar els requeriments de la producció i gestió, els de la seguretat informàtica dels servidors i els de la preservació a llarg termini. A això, cal sumar-hi la gran atomització dels editors i l'insuficient finançament de les revistes no comercials, elements que expliquen l'absència de solucions individuals, però també de mancomunades.

MIQUEL TÉRMENS GRAELLS es doctor en documentació per la Universitat de Barcelona. Actualment és professor titular del Departament de Biblioteconomia i Documentació de la UB i coordinador del Màster de Gestió de Continguts Digitals UB-UPF. Està especialitzat en gestió tècnica de la biblioteca digital, en digitalització i en contractació de recursos electrònics. La seva actual línia de recerca és la preservació dels documents digitals.